Lymbus

Magyarságtudományi Forrásközlemények

Lymbus
Magyarságtudományi Forrásközlemények

Főszerkesztő
Ujváry Gábor

Felelős szerkesztő
Lengyel Réka

Olvasószerkesztő
Nyerges Judit

A szerkesztőbizottság tagjai:
Boka László, Fazekas István, Gecsényi Lajos, Gömöri György, Jankovics József, K. Lengyel Zsolt, Kollega Tarsoly István, Mikó Árpád, Mikó Zsuzsanna, Monok István, Pálffy Géza, Petneki Áron, Szentmártoni Szabó Géza, Varga Katalin

A szerkesztőség címe:
1118 Budapest, Ménesi út 11-13.
E-mail: lereka@freemail.hu

A kötetet kiadja a Balassi Intézet, a Magyar Országos Levéltár,
a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság
és az Országos Széchényi Könyvtár

Balassi Intézet

KODOLANYI JÁNOS FŐISKOLA
www.kodolanyi.hu

HU ISSN 0865 0632

Kiadta a Magyar Országos Levéltár
Felelős kiadó: Mikó Zsuzsanna
Borítóterv: Csizmadia Kata

Füreder Balázs

Német nyelvű étkezőtermi összeírás a 19. század elejéről

A Magyar Országos Levéltárban a Balassa család birtokjogi iratai közti vegyes leltárakban található meg az alábbi, étkezőteremben használatos eszközök listája.[1] A lista helység és évszám nélküli, azonban az íráskép alapján feltételezhetjük, hogy a 18. század végén, de valószínűbb, hogy a 19. század elején jegyezték fel német nyelven.[2]

A leltár érdekessége, hogy számos olyan eszköz szerepel benne, amelyeket a 17. században még egyáltalán nem használtak, használhattak.[3] Ezek közé tartozik például a fagylaltos lapát, a pezsgőhűtő vagy az erőleves fogyasztásához alkalmas csésze.

Az előbbiek mellett érdemes külön kiemelni a roppant széles pohárkínálatot. A 18. század közepére a tömegborok mellett a márkás német és francia fajborok már név szerint ismertek voltak Európa-szerte.[4] A Balassáknál a borok beszerzése a század végén már nemcsak közvetlen környezetükből valósult meg, hanem nyitás történt az országos és lassan az európai borvidékek felé is. A fogyasztott borok sokszínűsége a 19. században tovább bővült, amelyek élvezetéhez az italnak megfelelő poharat használtak.[5]

Forrás

1.
A helység ismeretlen, 19. század eleje
(Magyar Országos Levéltár, P 1815, 14. cs. 22. tétel)

Silber

Fran.[6] große silberne Bestecke samt Löfel	16.
Fran. Dessert – Bestecke samt Löfel	16.
Kaffeelöffeln	16.
Suppen – Schöpfer[7]	1.

1 Kállay –Pataky, 1972, 28.
2 Itt mondok köszönetet Marion Hechtnek (Hochschulbibliothek, Neubrandenburg) a forrás elolvasásához nyújtott segítségéért.
3 Füreder, 2007, 127–143.
4 Égető, 2002, 166.
5 Füreder, 2009, 242.
6 Elképzelhető, hogy a „Fran." francia eredetre utalhat. A francia ezüsteszközök ugyanis már a 17–18. század fordulójától elismertek voltak egész Európában. Strong, 2006, 234.
7 Az eszköz jelentése ebben az összetételben ismeretlen számunkra.

Ragout – Löffeln	2.
Fishmesser	1.
Spargelzange	1.
Tortenmesser	1.
Gefrorenes Schaufel	1.
Zuckerstreu – Löffel	1.

Glas

Trinkgläser	14.
Champagner – Gläser	14.
Moseler – Gläser	12.
Ürmös – Gläser	12.
Somlauer – Gläser	12.
Liqueur – Gläser	12.
Tokaier – Gläser	12.
Große Flaschen	6.
Kleine Flaschen	6.
Mundschalen[8]	12.
Salzfasseln	6.

Service

Suppenntopf	1.
Suppennteller	16.
Flache Teller	34.
Senf[...]erl[9]	1.
Saucière samt Untergestell	2.
Consumé – Becher	12.
Castroli	1.
Dessert – Teller	16.
Durchgebrochene Confect – Teller	4.
Fischschüssel	1.
Lange Schüsseln	4.
runde Schüsseln	4.
viereckige Schüsseln	4.
Salat – Schüsseln	1.

8 Az eszköz jelentése ebben az összetételben ismeretlen számunkra.
9 A szöveg olvashatatlan, de valószínűleg mustár tárolására alkalmas edénykét jelenthet.

Compot – Schüsseln	1.
Kaffeeschalen	12.
Dessert – Servyieten	12.

Paefond[10]

kleiner Aufsatz	1.
Champagner – Kühler	2.
Tasse	1.
Aufsätze zum Confect	2.
Essigkaraffin	1.
Kaffekanne	1.
Kristal mit gedörrtem Obst. Kastanien	1.

Rövidítések és irodalomjegyzék

1. Rövidítések

MOL, Balassa cs Magyar Országos Levéltár, Balassa család P 1815, 14. cs. 22. tétel

2. Szakirodalom

ÉGETŐ

2002 ÉGETŐ Melinda: *A Kárpát-medence 16–18. századi borkultúrája. Európai trendek és délkeleti hatások találkozása.* In: *Borok és korok. Bepillantás a bor kultúrtörténetébe.* Szerk. BENYÁK Zoltán–BENYÁK Ferenc, Bp., Hermész Kör, 2002. 159–168.

FÜREDER

2007 FÜREDER Balázs: *A Balassa család étkezőasztalain használt eszközök a XVII. században.* In: *Lymbus. Magyarságtudományi Forrásközlemények* 5 (2007) 127–143.

2009 FÜREDER Balázs: *A Balassák borfogyasztása a 18. századtól a 19. század közepéig.* In: *Szőlőtermelés és borkereskedelem.* Szerk. OROSZ István–PAPP Klára. Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete. 2009. 235–248.

KÁLLAY–PATAKY

1972 *A Balassa család levéltára. Repertórium.* (*Levéltári leltárak* 55.). Összeáll. KÁLLAY István–PATAKY Lajosné. Bp., Magyar Országos Levéltár, 1972.

STRONG

2006 STRONG, Roy: *Lakoma. A dúsan terített asztal története.* Bp., Magyar Narancs–Athenaeum. 2006.

10 A szó jelentése ismeretlen számunkra.